

Kardiológiai rehabilitáció és szekunder prevenció

Dr. Szabados Eszter Med. habil.
egyetemi docens

Pécsi Tudományegyetem Klinikai Központ
I.sz. Belgyógyászati Klinika
Kardiológiai Prevenció és Rehabilitáció

Bevezetés

- ⌘ Nagy számú kardiológiai beteg ellenére jelenleg a rehabilitációra kerülő betegek száma elmarad a kívánatostól (kevés beteg kerül referálásra, különösen a nők és idősebb betegek köréből, alacsony a betegek motivációja, alul finanszírozás, földrajzi elérhetőség, nem ismertek a lehetőségek, általában nem gyors, látványos hatás).
- ⌘ A kardiológiai rehabilitáció a kardiológiai betegellátás szerves része.
- ⌘ A szakmai irányelvek szerinti végzése javítja a betegek életminőségét és a túlélését.
- ⌘ Költség-hatékony tevékenység.

Kardiológiai rehabilitáció definíciója

Összehangolt, sokrétű intervenció

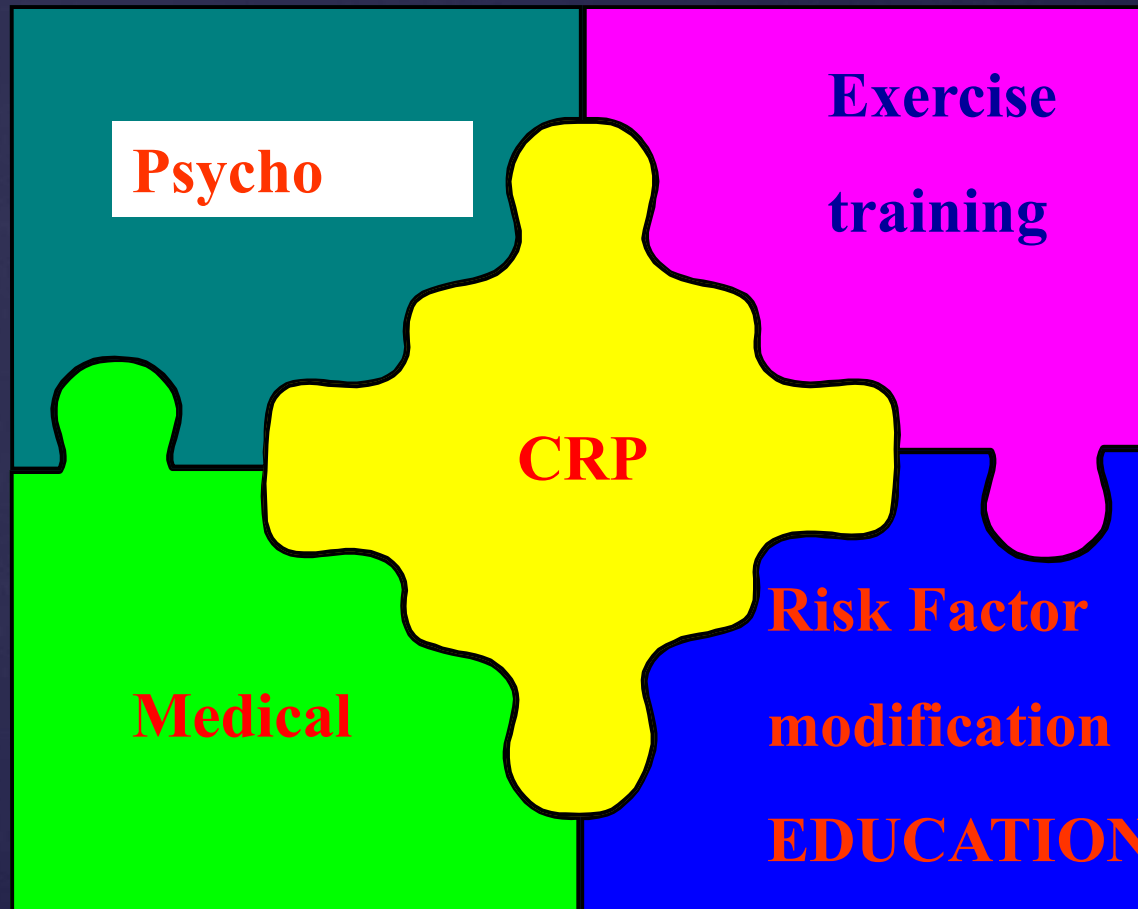
Optimalizálja a fizikai, pszichológiai és szociális funkciókat

Stabilizálja, lassítja vagy visszafordítja az atherosclerosis folyamatát,
ezáltal csökkenti a morbiditást és mortalitást

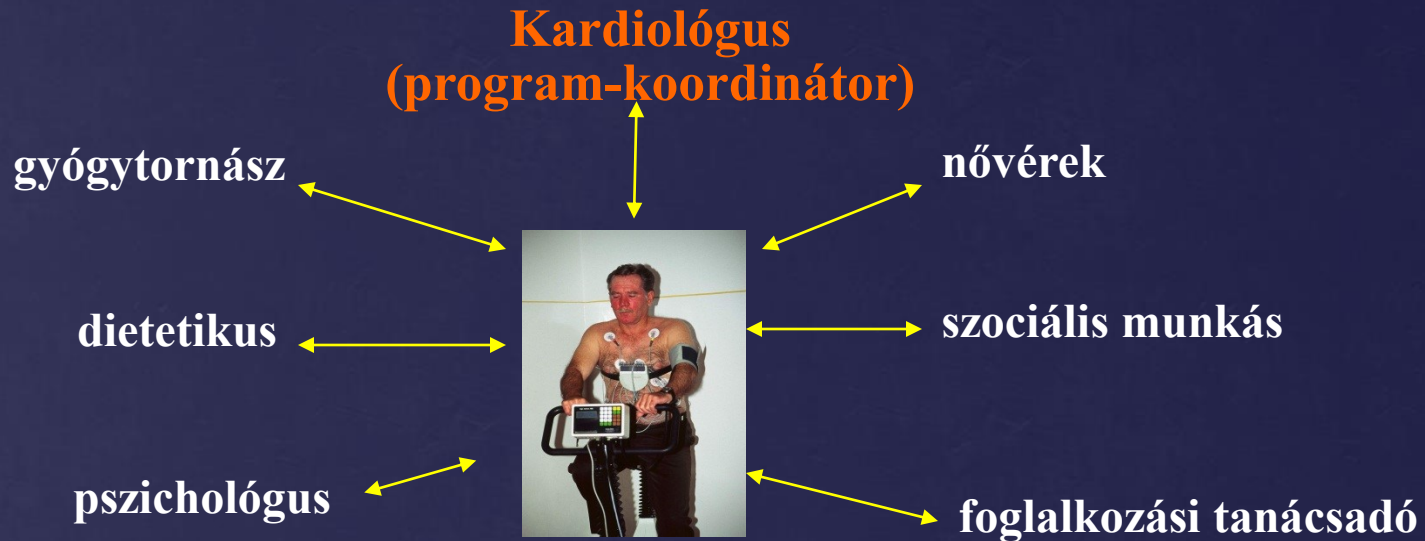
Fontos és hatékony lehetőséget teremt a szekunder prevencióra

*AHA Statement on Cardiac Rehabilitation
Circulation 111: 369-376; 2005*

A Kardiológiai Rehabilitáció Programja (CRP)

Multidisciplinális kardiológiai rehabilitációs team

Kardiológiai rehabilitációs modulok

▪ Tréning Modul

▪ Oktatási Modul

▪ Pszichoterápiás Modul

Legfontosabb feladatok

- Rizikó-stratifikáció
- Mozgásterápia
- Dietoterápia
- Psychotherápia
- Viselkedésterápia
- Betegoktatás
- Gyógyszeres sec. prev. therapia

A kardiológiai rehabilitáció általános elvei

- Akut kardiális esemény után lehetőleg mindenki vegyen részt rehabilitációs programban
- Krónikus betegek állapotuktól függően kerüljenek programozott rehabilitációra
- A szívbetegek rehabilitációja akkor a leghatékonyabb, ha már az akut eseményt követően elkezdődik, és megszakítás nélkül tart a beteg élete végéig.

A kardiológiai rehabilitáció indikációi

ISZB:

- Myocardialis infarctust követően
- CABG
- PCI-t követően

Szívelégtelenség:

- stabil állapotú betegek, NYHA Class II-III

PM, ICD implantatio után

Billentyű műtétet követően

Egyéb, stabil állapotú szívbetegség

Szívtranszplantációt követően

Magas cardiovascularis rizikójú betegek

A rehabilitáció fázisai

- ⌘ Akut (kórházi) fázis (kardiológiai/postop. őrző és fekvőbeteg osztály)
- ⌘ Convalescens (ambuláns) fázis
  - korai (1-12 hét)
  - késői (3-6 hónap)
- ⌘ Fenntartó fázis (folyamatos egészséges életvitel a beteg élete végéig, háziorvos-kardiológus együttműködésével)

A kardiológiai rehabilitatio programja

- ⌘ Állapotfelmérés, rizikó stratificatio, gyógyszeres kezelés, szekunder prevenciós gyógyszeres kezelés beállítása
- ⌘ Rizikó faktorok kezelése:
  - Dyslipidaemia kezelése
  - Hypertonia
  - Cukorbetegség kezelése
  - Dohányzás kezelése
  - Testsúly csökkentése, diétás tanácsadás
- ⌘ Mobilizálás, fizikai tréning, fizioterápia
- ⌘ Pszichológiai interventio
- ⌘ Szociális helyzet felmérése, segítség nyújtás, munkahelyi tanácsadás
- ⌘ Educatio/Betegoktatás (beteg és család)

Állapotfelmérés I

- Kórelőzmény ismerete, társbetegségek tisztázása (Dg-ok ismerete, beavatkozás: bill. műtét, CABG, PCI, reanimatio, acut vagy elektív beavatkozás történt, pulmonológiai status ismerete, mozgásszervi, ortopédiai betegségek, limitációk tisztázása)
- Jelen panaszok, beteg felvilágosítás (rehabilitációs célok, program ismertetése)
- Fizikális vizsgálat (mozgás vizsgálata, izomzat vizsgálata, pulzusok vizsgálata, mellkas seb - sternum instabilitás, saphenectomia hegének vizsgálata, leoltása, mellkasdeformitás kialakult-e a műtétet követően, pulmo vizsgálata: HTX, atelectasia, rekeszmozgás, respirex ellenőrzése, a beteg önellátásra képes-e, anélkül hogy panaszai lennének)

Állapotfelmérés II

- ⌘ **Strukturális integritás vizsgálata**
(Rtg, TTE, TEE, Nyugalmi szívizom perfúziós vizsgálatok, CT, MR)
- ⌘ **Funkcionális vizsgálatok**
(Field tesztek, Terheléses vizsgálatok EKG-Echo-Izotóp vizsgálatokkal, MR, PET)
- ⌘ **Szív elektromos stabilitásának megítélése**
(EKG, Holter EKG, TTEKKG, Terheléses EKG)
- ⌘ **Laboratóriumi vizsgálatok** (vérkép, CRP, máj –és vesefunkció, ionok, TSH, lipidek, vércukor)

Mobilizálás megkezdésének általános szempontjai

- Kezdjük korán a beteg mobilizálását
- Mobilizáljuk a beteget, amint állapota stabil (monitorozzuk közben a vérnyomást, frekvenciát, EKG-t)
- Stabil beteg szívinfarktus/acut PCI után másnap elkezdheti a fizikai aktivitást: sétáljanak naponta többször egyre növekvő távolsággal
- Fokozatosság, egyénre szabott mobilizálás
- A pulzusszám emelkedés: első napokban max. 10-15/min, RR emelkedés: első napokban 5-15 Hgmm, Borg-skála alapján (8-20) kifáradás 12-13
- MET: kezdetben 2-3 MET, mely fokozatosan emelhető 5 MET-re

Rizikó stratifikáció kardiológiai rehabilitáció előtt/alatt

⌘ Megítélés függ:

1. Bal kamra funkciótól
2. myocardialis ischaemiától (complett vagy incomplett revascularisatio, indukálható ischaemia)
3. arrhythmia (elektromos instabilitás)

⌘ Osztályozás:

alacsony

közepes

magas rizikó

Alacsony rizikó a rehabilitáció során

- ⌘ Megtartott BKF (ejection fraction $\geq 50\%$)
- ⌘ Nincs detektálható rezidualis ischaemia, komplett revascularisatio
- ⌘ Nincs komplex arrhythmia

Közepes rizikó rehabilitáció során

- ⌘ BKF: 30-50%
- ⌘ Myocardialis ischaemia kiváltható, inkomplett revascularisatio
- ⌘ Nincs komplex vagy malignus kamrai ritmuszavar

Magas a rizikó rehabilitáció során

- ⌘ Súlyosan csökkent BKF (EF $\leq$ 30%)
- ⌘ Súlyos koronária betegség, markáns indukálható myocardialis ischaemia (ST depressio $>$ 2 mm illetve már alacsony terhelésnél)
- ⌘ Komplex kamrai ritmuszavar nyugalomban vagy terhelés során

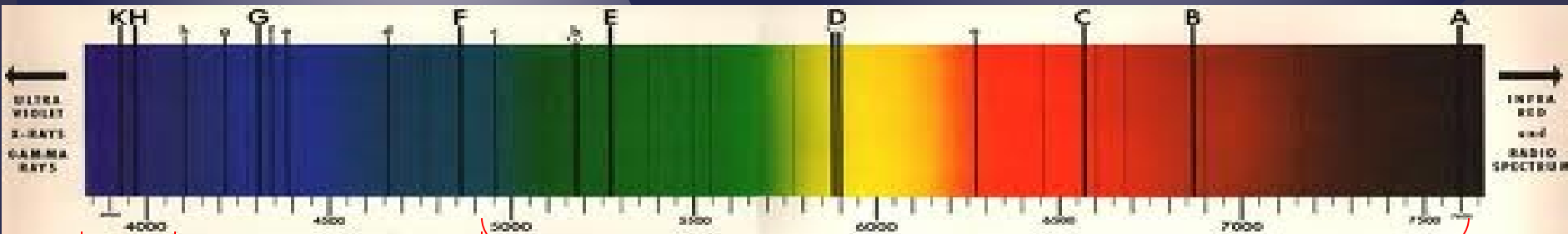
A terhelhetőség felmérése rehabilitációban

Field tesztek

Terheléses vizsgálatok

Skálák, kérdőívek

Spiroergometria

Izomerő skála

Field tesztek

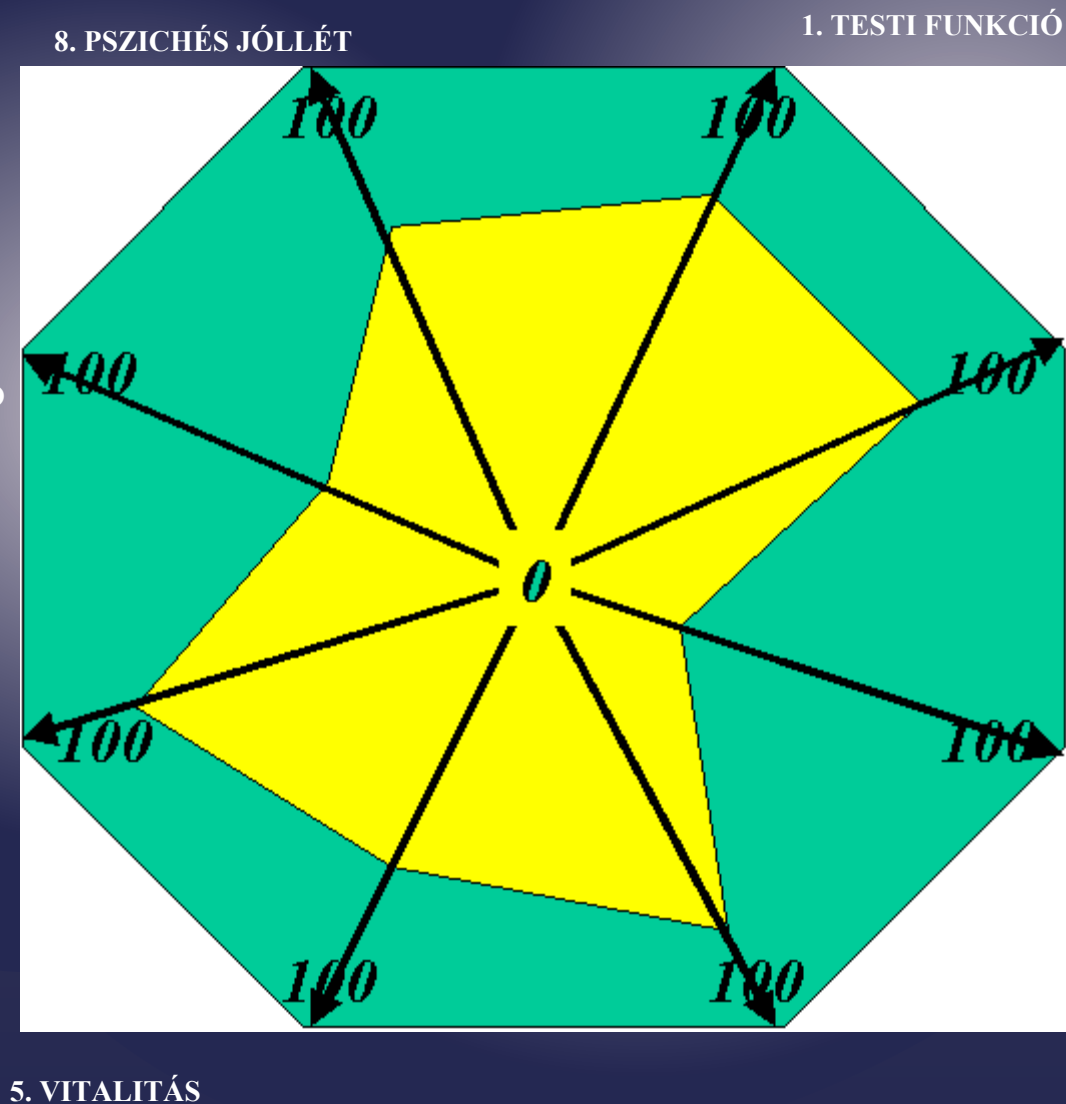
Terheléses vizsgálatok

ÉLETMINŐSÉG VIZSGÁLATA: SF36 KÉRDŐÍV SKÁLÁI

LELKI EGÉSZSÉG

7. ÉRZELMI SZEREP FUNKCIÓ

6. SZOCIÁLIS FUNKCIÓ

5. VITALITÁS

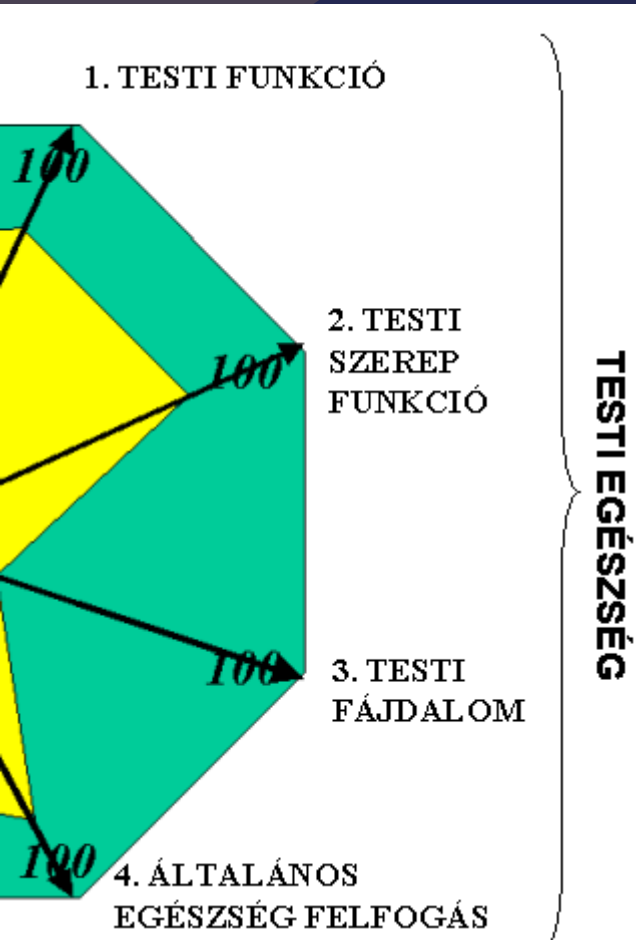
TESTI EGÉSZSÉG

2. TESTI SZEREP FUNKCIÓ

3. TESTI FÁJDALOM

4. ÁLTALÁNOS EGÉSZSÉG FELFOGÁS

ÉLETMINŐSÉG VIZSGÁLATA: SF36 KÉRDŐÍV SKÁLÁI

TESTI FUNKCIÓ

- 3.a. Megerőltető fizikai tevékenység (pl. futás, nehéz tárgyak emelése, sportok)
- 3.b. Közepesen megterhelő tevékenység (pl. porszívózás, kertészkedés, kirándulás)
- 3.c. Bevásárló szatyor felemelése vagy cipelése
- 3.d. Több emeletnyi lépcsőn fölmenni
- 3.e. Az első emeletre gyalog fölmenni
- 3.f. Előrehajlás, lehajolás vagy letérdelés
- 3.g. Egy kilométernél hosszabb séta
- 3.h. Több száz méter séta
- 3.i. Száz méter séta
- 3.j. Önálló fürdés vagy öltözködés

TESTI SZEREP FUNKCIÓ

- 4.a. Csökkentenie kellett a munkával vagy más elfoglaltsággal töltött időt
- 4.b. Kevesebbet végzett, mint amennyit szeretett volna
- 4.c. Bizonyos típusú munkát vagy tevékenységet nem tudott elvégezni
- 4.d. Csak nehézségek árán tudta elvégezni munkáját vagy más tevékenységét

TESTI FÁJDALOM

- 7. Milyen erős testi fájdalmai voltak az elmúlt 4 hétben?
- 8. Az elmúlt 4 hétben a fájdalom mennyire zavarta megszokott munkájában (beleértve a munkahelyi és a házimunkát)?

ÁLTALÁNOS EGÉSZSÉGFELFOGÁS

- 11.a. Könnyebben megbetegszem, mint mások.
- 11.b. Olyan egészséges vagyok, mint bárki más.
- 11.c. Romlik az egészségem.
- 11.d. Makk egészséges vagyok.
- 1. Hogyan jellemezné egészségét?

Funkcionális kapacitás meghatározására szolgáló standardizált járástesztek

Idő-alapú tesztek

2-min walk test [2MWT]

5-min walk test

6-min walk test [6MWT]

9-min walk test

12-min walk test [12MWT]

Távolság alapú tesztek

100 m walk test

3 half-mile walk test

4 km walk test

2-km walk tests

Sebesség-alapú tesztek

self-paced walk test [SPWT]

Kontrollált tempójú inkrementális tesztek

incremental shuttle walk test [ISWT]

endurance shuttle walk test [ESWT]

⌘ Standardizált módon végzendők!

⌘ Akkor használjuk, ha ergometriás vizsgálat eredménye még nem áll rendelkezésre.

⌘ Egyszerűek, olcsók.

⌘ Általában a szubmaximális terhelhetőséget jellemzik.

⌘ Függenek a beteg kooperációjától, a feladat előzetes elmagyarázásától.

⌘ Nem ad információt a szív elektromos tevékenységéről.

⌘ Kardiológiában korlátozott területen (szívelégtelenség) állnak rendelkezésre tapasztalatok, normál értékek (300 m felett jobb prognózis)

Terheléses vizsgálat a beteg megítélésben

Vizsgált kérdés

& **Terhelhetőség**

& **Terhelés provokálta panaszok, tünetek, jelek**

& **Tréning előírás**

& **Gyógyszeres /pacemaker kezelés hatékonysága**

& **Prognózis**

& **Kooperáció, mozgás kultúra, másodlagos célok**

Terheléssel nyerhető paraméterek

Maximális terheléses kapacitás (METs, VO_{2max} , Watt)

Submaximális terhelhetőség

Aspecifikus panaszok: fáradás, nehézlégzés, szédülés

Specifikus panaszok: angina, klaudikáció, ritmuszavar érzet

EKG eltérések: ST eltérés, ritmuszavarok, vezetési zavarok

Vérnyomás és frekvencia emelkedés, PM működés terhelés alatt

Table II. Veterans Specific Activity Questionnaire

Before beginning your treadmill test today, we need to estimate what your usual limits are during daily activities. The following is a list of activities that increase in difficulty as you read down the page. Think carefully, then underline the first activity that, if you performed it for a period of time, would typically cause fatigue, shortness of breath, chest discomfort, or otherwise cause you to want to stop. If you do not normally perform a particular activity, try to imagine what it would be like if you did.

1 MET	Eating, getting dressed, working at a desk
2 METs	Taking a shower, shopping, cooking Walking down 8 steps
3 METs	Walking slowly on a flat surface for 1 or 2 blocks A moderate amount of work around the house, such as vacuuming, sweeping the floors, or carrying groceries
4 METs	Light yard work (ie, raking leaves, weeding, sweeping, or pushing a power mower), painting, or light carpentry
5 METs	Walking briskly Social dancing, washing the car
6 METs	Play 9 holes of golf carrying your own clubs. Heavy carpentry, mow lawn with push mower
7 METs	Carrying 60 pounds, perform heavy outdoor work (ie, digging, spading soil, etc) Walking uphill
8 METs	Carrying groceries upstairs, move heavy furniture Jog slowly on flat surface, climb stairs quickly
9 METs	Bicycling at a moderate pace, sawing wood, jumping rope (slowly)
10 METs	Brisk swimming, bicycle up a hill, jog 6 miles per hour
11 METs	Carry a heavy load (ie, a child or firewood) up 2 flights of stairs Cross-country ski, bicycling briskly, continuously
12 METs	Running briskly, continuously (level ground, 8 min per mile)
13 METs	Any competitive activity, including those that involve intermittent sprinting Running competitively, rowing competitively, bicycle riding

Fizikai tréning és mozgás lehetőségek intézeti rehabilitáció során

- ⌘ Kerékpározás: állapottól függően 5-30 perc naponta
- ⌘ Séta: naponta, állapottól függően, jó állapotúaknál minimum 1000-2000 méter
- ⌘ Torna, gimnasztika naponta 20-30 perc
- ⌘ Légzőtorna naponta 15-20 perc
- ⌘ Egyéni torna, vénás torna: rosszabb állapotú betegeknél, vénás keringési elégtelenségben
- ⌘ Fekvő betegeknél passzív tornáztatás, masszázs, kiültetés
- ⌘ Rezisztencia tréning izomerő megőrzésére pl. szívelégtelenség
- ⌘ Gerinctorna, artériás értorna, táncterápia, úszás, jóga

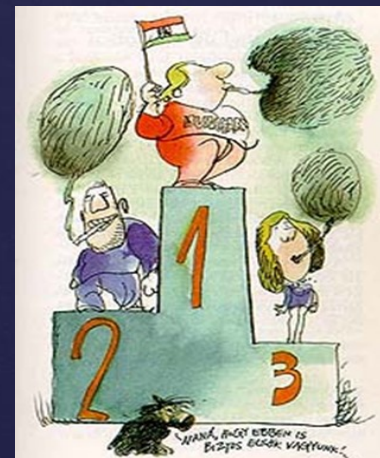
Fizikai tréning szívinfarktus és primer PCI után

- ⌘ Fizikai tréning minden stabil állapotú betegnek javasolt I (B)
- ⌘ Legalább 30 perc, 5x/hetente, aerob mozgásforma I (B)
- ⌘ Javasolt tréning pulzus: az elért (vagy jószolt) max. frekvencia 70-85 %-a. Magas rizikójú betegnél (balkamra dysfunkció, társbetegségek, magas életkor, coronaria status) az elért (vagy jószolt) max. frekvencia 50 %-a I (B)
- ⌘ Rezisztencia tréning IIb (C)

Rizikófaktorok kezelése, életmód változtatás

- ⌘ A beteg ismerje a kardiovaszkuláris rizikófaktorokat és a betegsége lényegét
- ⌘ Fejleszteni, fenntartani a fizikailag aktív életmódot
- ⌘ Életre szóló egészséges diétás szokások kialakítása
- ⌘ Compliance emelése a gyógyszeres kezelésben és az egészséges életmód fenntartásában

Pszicho-szociális rizikófaktorok

Table 6 Core questions for the assessment of psychosocial risk factors in clinical practice

Low socio-economic status	What is your highest educational degree?
	Are you a manual worker?
Work and family stress	Do you lack control over how to meet the demands at work?
	Is your reward inappropriate for your effort?
	Do you have serious problems with your spouse?
Social isolation	Are you living alone?
	Do you lack a close confidant?
Depression	Do you feel down, depressed, and hopeless?
	Have you lost interest and pleasure in life?
Anxiety	Do you frequently feel nervous, anxious, or on edge?
	Are you frequently unable to stop or control worrying?
Hostility	Do you frequently feel angry over little things?
	Do you often feel annoyed about other people's habits?
Type D personality	In general, do you often feel anxious, irritable, or depressed?
	Do you avoid sharing your thoughts and feelings with other people?

Pszichológiai intervenció

- ⌘ Egyéni és csoportos pszichoterápia
- ⌘ Témacentrikus csoportbeszélgetés (empátiás készség, kommunikációs készség fejlődik, elmagányosodás érzése csökken)
- ⌘ A típusú viselkedés befolyásolása (irreális ambíciók, túlzott aktivitás, öntudat, magabiztosság, kritikátlanosság, túlhajtott élettempó, krónikus időzavar)
- ⌘ D típusú személyiség (distressed personality, a CV betegségek rizikószemélyiségének tekintik, negatív affektivitás (negatív érzelmek, szociális gátoltság jellemzi)
- ⌘ Autogén tréning (a relaxációs módszerek egyik formája, amelynek célja az izom- és pszichés tónus áthangolásával pszichovegetatív egyensúly kialakítása)
- ⌘ Házastárs terápia (harmonikus házastársi kapcsolat visszaállítása)

Szociális célok kardiológiai rehabilitatio során

- ⌘ Konstruktív hozzáállás a betegséghez, ezáltal jobb helyzetbe kerülni a párkapcsolatban és a társadalomban
- ⌘ Fenntartani egy független életmódot
- ⌘ Optimális visszatérés segítése a munkába és a családba
- ⌘ Optimális szabadidő eltöltés, hobbi találás
- ⌘ A korábbi szerepek betöltése családban és a társadalomban

Egészségnevelés, oktatás, tanácsadás

- ⌘ Szívgyógyászati alapismeretek oktatása
- ⌘ Étkezési tanácsok
- ⌘ Dohányzással kapcsolatos felvilágosítás, leszoktató programok ismertetése
- ⌘ Mozgással, fizikai tréninggel kapcsolatos tanácsok
- ⌘ Munkával kapcsolatos tanácsok
- ⌘ Szabadidős tanácsok
- ⌘ Szexuális tanácsadás

A kardiovaszkuláris prevenció szintjei

Szekunder prevenció

ASA, DAPT
Statin
Sz.e.BB
Sz.e. RAAS gátlás
Rehabilitáció

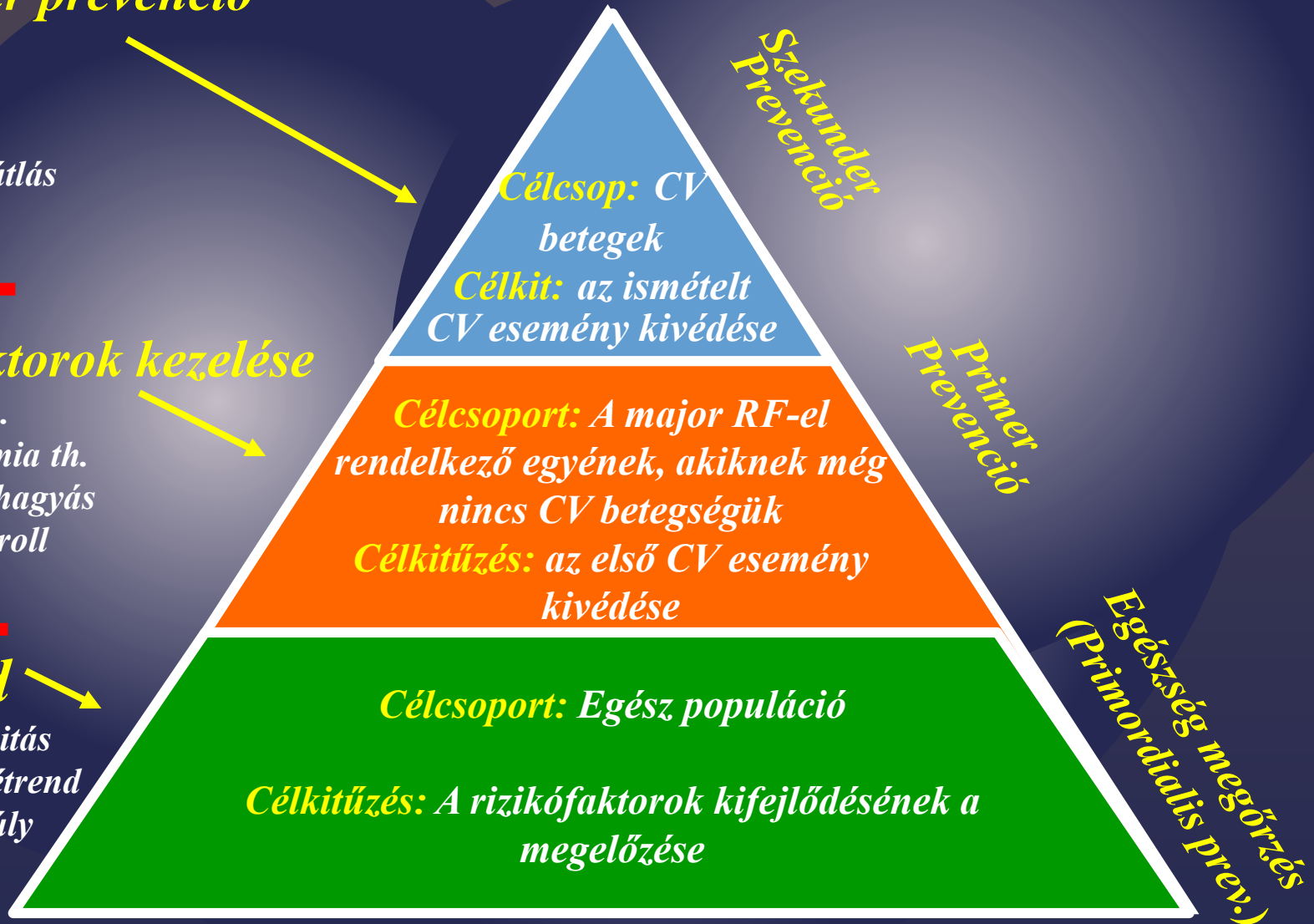
Rizikófaktorok kezelése

Hypertonia th.
Hyperlipidaemia th.
Dohányzás elhagyás
Diabetes kontroll

Életmód

- Fizikai aktivitás
- Egészséges étrend
- Ideális testsúly
- Dohányzás mellőzése

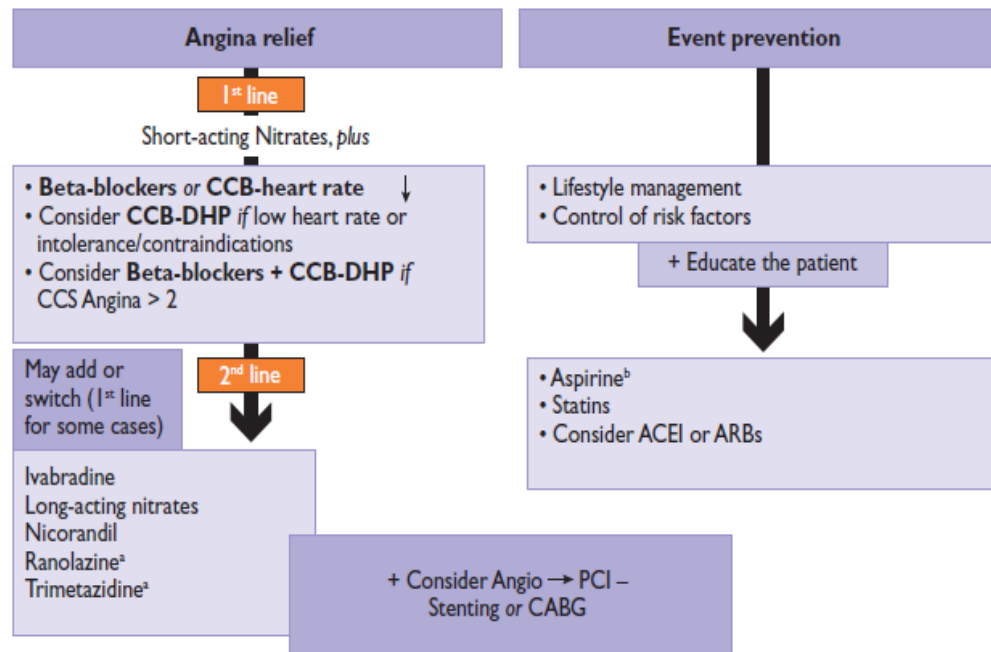
Gyógyszeres szekunder prevenció

Thrombocytá aggregáció gátló kezelés (APT) a klinikai gyakorlatban

- ACS és/vagy stent implantáció után kettős TAG terápia (DAPT) javasolt 12 hónapon keresztül (Mo-on alaphelyzetben ez aspirin+clopidogrel, bizonyos esetekben aspirin+ prasugrel)
- 12 hónap után aspirin folytatása javasolt (TAG vizsgálatot a guidelineek egyelőre nem javasolnak, csak minősített esetekben). Aspirin kontraindikáció/intolerancia esetén clopidogrel 1x75 mg javasolt.
- APT kezelés primer prevencióban nem javasolt (diabeteses betegek sem, ha nincs igazolt ISZB)

Gyógyszeres kezelés stabil coronaria betegség esetén

Figure 4 Medical management of patients with stable coronary artery disease. ACEI = angiotensin converting enzyme inhibitor; CABG = coronary artery bypass graft; CCB = calcium channel blockers; CCS = Canadian Cardiovascular Society; DHP = dihydropyridine; PCI = percutaneous coronary intervention.

^aData for diabetics.

^bif intolerance, consider clopidogrel

Javaslat diabetes mellitusban

Recommendations on diabetes mellitus

Recommendations	Class ^a	Level ^b	GRADE	Ref ^c
The target HbA _{1c} for the prevention of CVD in diabetes of <7.0% (<53 mmol/mol) is recommended.	I	A	Strong	434, 435
Statins are recommended to reduce cardiovascular risk in diabetes.	I	A	Strong	166, 436
Hypoglycaemia and excessive weight gain must be avoided and individual approaches (both targets and drug choices) may be necessary in patients with complex disease.	I	B	Strong	435, 437, 438
Metformin should be used as first-line therapy if tolerated and not contraindicated	IIa	B	Strong	439
Further reductions in HbA _{1c} to a target of <6.5% (<48 mmol/mol) (the lowest possible safely reached HbA _{1c}) may be useful at diagnosis. For patients with a long duration of diabetes this target may reduce risk of microvascular outcomes.	IIb	B	Weak	435
BP targets in diabetes are recommend to be <140/80 mmHg.	I	A	Strong	440, 441
Target LDL cholesterol is <2.5 mmol/L, for patients without atherosclerotic disease total cholesterol may be <4.5 mmol/L, with a lower LDL cholesterol target of <1.8 mmol/L (using higher doses of statins) for diabetic patients at very high CVD risk.	IIb	B	Weak	442
Antiplatelet therapy with aspirin is not recommended for people with diabetes who do not have clinical evidence of atherosclerotic disease.	III	A	Strong	443

ACS = acute coronary syndrome; BP = blood pressure; CKD = chronic kidney disease; CVD = cardiovascular disease; HbA_{1c} = glycated haemoglobin; LDL = low-density lipoprotein.

^aClass of recommendation.

^bLevel of evidence.

^cReferences.

European Guidelines on cardiovascular disease prevention in clinical practice (version 2012)

- HgbA1C < 7.0%
- Statin
- Hypoglycaemia, testsúlygyarapodás kerülése
- Metformin első vonalbeli szer
- Cél RR: <140/85 Hgmm
- Cél LDL < 1.8 vagy 2.5 mmol/l (igazolt CAD van vagy nincs)

A hypertonia korszerű kezelése

RÉGI SZEMLÉLET

A hypertonia
diagnózisának
megállapítása

Gyógyszeres kezelés

ÚJ SZEMLÉLET

A teljes kockázat, szervkárosodások
(agy, szem, erek, vese, szív),
társbetegségek meghatározása

Az optimális
prevenciót
biztosító
vérnyomás
meghatározása

A kezelés
kiválasztása a
speciális állapotok,
pl.: diabeteses
nephropathia,
nagy kockázatú
cardiovasculáris
állapot figyelembe
vételével

A dyslipidaemia általános kezelési stratégiája

- Meghatározni a teljes CV rizikót
- Életmódváltoztatás, betegfelvilágosítás
- LDL-C célérték meghatározása az adott betegnél
- Hány %-os LDL-C csökkenés szükséges-statin kiválasztás, az extrém magas dózisok hosszú távon kerülendőek
- Ha a statin önmagában nem elegendő kombinációs kezelés

Lipid csökkentő kezelési lehetőségek

- Statinok (HMG-CoA reductase gátlók) az első vonalbeli szerek
- Koleszterinfelszívódást gátlók (ezetimibe)
- Fibrátok (fenofibrát) TG↓, HDL↑
- Nikotinsav származékok (niacin, B3 vitamin)
- Epesavkötők (cholestyramin, colestipol)
- Egyéb
  - LDL apheresis
  - PCSK9 kötő evolocumab, s.c. inj., máj LDLR szint emelés)

Köszönöm a figyelmet!